

OTVORENO PISMO PREDSJEDNIKU USTAVNOG SUDA

Poštovani predsjedniče!

Pažljivo smo pročitali *Obrazloženje Odluke Ustavnog suda* od 23. svibnja o ukidanju članka 192. Zakona o radu povodom regulacije kompenzacijskih prava za članove sindikata razmjerno sindikalnim naporima i troškovima u pripremi, pregovaranju, i nadziranju primjene kolektivnog ugovora.

Tim člankom Vlada RH pokušala je riješiti dugogodišnji problem u radu sindikata. Naime, ako prava vrijede jednako i za članove i nečlanove sindikata, postaje neisplativo biti njegovim članom. Bez rješavanja tog pitanja sindikati sve više postaju amaterske organizacije koje neće biti u stanju nositi teret ostvarenja svoje društvene i ustavne uloge, jer ona traži profesionalni rad i kompetentne udruge.

Kao doajen i pionir neovisnog sindikalnog organiziranja, kao osnivač prvog demokratskog hrvatskog sindikata na antikomunističkoj platformi, kao nositelj državnog odlikovanja, kao netko tko trideset i nešto godina radi i živi sindikalni angažman, pitao sam se imam li ja pravo nešto reći o odluci vašeg suda ili možda imam pravo samo šutjeti i prešutjeti, radi sankrosanktnosti najviše pravosudne instance.

S druge strane, pišem Vama, pretpostavljajući da na ovako visokom položaju mora biti osoba kojoj je stalo do demokracije, pravednosti, vladavine prava, ugleda naših institucija, ukratko do Hrvatske. Naravno, ne poznajem Vas osobno pa ta pretpostavaka uopće ne mora biti istinita. Ali ja ću Vam se obraćati kao da ona jeste točna, jer jedino tako bi ovo moje pismo moglo imati smisla.

Ostvarile su se naše slutnje da će vaša Odluka biti na tragu naših saznanja o upućenosti sudaca Ustavnog suda i njihovom osjećaju za taj problem, a sve to temeljem prethodnih iskustava s vašim sudom, kada je riječ o sindikatima i odlukama iz socijalne i radne sfere.

Neću previše ulaziti u pravnu argumentaciju iz Odluke. Odradit će to drugi pravnici. Za razliku od galimatijaša iz vaše Odluke (tautologije, neistine, kontradikcije te površne i pristrane ocjene) jasnoća i konzistentnost izdvojenih mišljenja dvoje vaših sudaca, zainteresiranima su sve bitno rekli.

Ja ću se prvo dotaknuti tek nekoliko zabrinjavajućih navoda koji neće ilustrirati samo predmet o kojem ste donijeli odluku, već zapravo rad Ustavnog suda. Više je nego vidljivo da se Ustavni sud upustio u **ekstenzivna tumačenja** koja nisu fundirana u odredbama Ustava, proizvoljno interpretirajući načela i vrijednosne pojmove iz njega. Toliko čudno da je teško u to povjerovati. Ali još je nevjerovatnije da se u Odluci nalaze **neistine na razini jednostavnih činjenica**.

Prije nego li Vas na to upozorim, dopustite da Vas upitam: što će se dogoditi ako se Vi, pretpostavimo, uvjerite da su moji navodi točni. Odgovor je po svemu sudeći: baš ništa! Nema načina da Vi sami **izmijenite svoju odluku**, nema načina da se mi žalimo, zar ne? Dakle, odluke su Ustavnog suda neizmjenjive, pa i onda kada su najpogrešnije.

Moram Vas upozoriti da niti **dogma o nepogrešivosti pape** nije bezuvjetna do mjere do koje su to odluke hrvatskog Ustavnog suda.

Ako Vi nećete, ne smijete ili ne možete promijeniti svoje pogrešne odluke, nakon što su donesene, zašto niste iskoristili **moćnost prethodnog savjetovanja** sa zainteresiranim stranama, iz članka 49. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu. Zašto niste omogućili medijima da prate raspravu i zašto

niste **organizirali javnu raspravu** sukladno članku 47. spomenutog Zakona? Zašto je to doneseno, a da **sindikate nitko na Ustavnom sudu nije ništa pitao**. Zar doista mislite da su vaši suci toliko upućeni da im od pomoći ne mogu biti ljudi kojima je to životna profesija? Po svemu sudeći, pomoć nije poželjna jer se odluka unaprijed zna.

Moja je želja da Vas uvjerim, Vas i javnost, koliko je Odluka koju ste donijeli zapravo i moralni promašaj u režiji najviše pravosudne institucije, kojoj ste Vi na čelu i za čiji rad snosite objektivnu odgovornost. Iz Odluke izvući ću samo neke sadržaje koji su više nego dovoljni za dokazivanje pristranosti.

Odluka Ustavnog suda sadrži eklatantne neistine.

Ustavni sud u svome Obrazloženju Odluke pod brojem 35.1 iznosi neistinitu informaciju da u Njemačkoj po pitanju prava na razlikovanje članova i nečlanova nije onako kako tvrdi Vlada Republike Hrvatske. Neki dan je Deutsche Welle, na primjerima iz Njemačke de facto ismijao odluku našeg, tj. vašeg Ustavnog suda, što je objavljeno i na televiziji N1. Pogledajte taj prilog na linku <https://n1info.hr/svijet/navala-na-sindikate-u-njemackoj-politicari-postuju-njihovu-moc/>.

Pogledajte i uvjerite se koliko je onaj tko je pisao vaše obrazloženje površan ili tendenciozan. Ne samo da ne poznaje situaciju u Njemačkoj, već niti u većini zapadnih demokracija. Da ne prepričavam cijeli prilog ovdje tek za svrhu dokazivanja pristranosti vašeg suda, jedna informacija: U Njemačkoj članovi Sindikata temeljem potpisanog kolektivnog ugovora imaju pravo na 10.000 € veću otpremninu nego nečlanovi sindikata. Ustavni sud Savezne Republike Njemačke takve je klauzule smatrao sukladnima njemačkom Ustavu, ističući da one ne predstavljaju prisilu za učlanjenje u sindikat, već predstavljaju **razmjernu kompenzaciju za odricanja** koje za zajedničko dobro prinose članovi sindikata.

Kako je moguće da vaš izvjestitelj, ili vaš stručnjak za ova pitanja ne zna za takvu odluku. Taj koji je pisao vašu odluku, i vjerojatno obmanuo ostale suce Ustavnog suda, a možda i vas osobno, trebao bi objasniti kako je u Hrvatskoj nešto protuustavno, što npr. nije u Kanadi, Švedskoj, Švicarskoj, Turskoj, Sloveniji, Bugarskoj, Belgiji, Austriji, Njemačkoj itd, itd.

Svi ti ustavi, uključujući i naš oblikuju fundamente liberalno-demokratskih društvenih uređenja i ne postoji u našem ustavu niti jedna odredba koja bi proturječila ustavima demokratskih zemalja i bila opravdanje za ovakvu odluku. Takvu odredbu niste naveli niti u vašoj odluci, već se u njoj pozivate na visoka načela Ustava, a interpretirate ih na način koji ubija vjeru i u institucije i u ta načela.

Nadalje, kako objasniti da se u obrazloženju odluke pozivate na *članak 11. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, kada u tom članku nema niti riječi koje bi podupirale vaše zaključke, već štiti i promovira pravo na sindikalno udruživanje, jer je to ono što s obzirom na povijesna iskustva treba štiti. Nije li to pokušaj **podvaljivanja „stručnih“ argumenata** cjelokupnoj pravnoj javnosti? Sigurno jeste jer se na isti članak konvencije, bez ikakve osnove, pozivate više puta u tekstu.

Ostale neistine ostavljam za drugu priliku, ali ovdje ću tek natuknuti nejasnog i neobrazloženog pozivanja u Odluci vašeg suda na presude Turskog Ustavnog suda, iako u Turskoj „doprinos solidarnosti“ kojim se izjednačavaju u praksi članovi i nečlanovi godinama postoji. Pozivanje na presudu Ruskog suda, što je posebni kuriozitet, ali posebno drsko, jer u točki 31.2, baš ništa ne dokazuje, naprotiv, dokazuje suprotno.

Međutim, zato je izostavljeno pozivanje na najpoznatije presude sudova zapadnih demokratskih zemalja u ovom pitanju i na mišljenje i preporuke **Odbora za aplikaciju standarda Međunarodne**

organizacije rada koje se temelje na konvencijama iz domene ljudskih prava i koje su ratificirane u Hrvatskom saboru. *Sapienti sat.*

U vašem priopćenju navodite diskriminaciju kao razlog poništenja odredbi članka 192. Zakona o radu.

Promašena tvrdnja o diskriminaciji

U svim spomenutim zemljama pravična kompenzacija koja uspostavlja ravnopravnost u pravima i obavezama ne smatra se diskriminacijom. Tako misle svi njihovi ustavni sudovi. Štoviše, sam diskurs o diskriminaciji uopće **niti je prikladan niti je produktivan**, a ako se o diskriminaciji uopće govori onda ona u realitetu pogađa samo članove sindikata, jer oni troše svoje vrijeme i novac da bi sindikati kolektivno pregovarali.

Nečlanovi samo ubiru plodove njihovog odricanja, iako u svakom trenutku mogu postati aktivni, ali to ne žele, jer preferiraju partikularni općem interesu i kratkoročni dugoročnom jer računaju da će uvijek biti onih koji imaju osjećaj za opće dobro. Naravno, bit će ih uvijek! Samo je pitanje hoće li ih biti dovoljno da bi sindikati mogli obavljati svoju društvenu i ustavnu ulogu.

Vi ste vašom odlukom petrificirali stvarnu diskriminaciju u hrvatskom društvu i podržali kontra-vrijednosti, tj. da je moralno koristiti se plodovima tuđeg napora. Kako je moguće da Ustavni sud ne potiče društvenu i demokratsku aktivnost, **već pasivnost i sebičnost**? Kakav je to svjetonazor u pozadini sudaca koji **stimulaciju za učlanjenje** ne razlikuje od prisile na učlanjenje u sindikat.

U povijesti nisu zatvarani, ubijani, tučeni neaktivni radnici, već sindikalni aktivisti i borci za ljudska prava i samo zato se štiti članove sindikata od diskriminacije. Čudna je zemlja u kojoj je obrnuto. Čudan je Ustavni sud u kojemu je to obrnuto. Vaš je Ustavni sud apsolutizirao negativnu slobodu udruživanja i učinio ju zaštićenijom nego samo udruživanje. To je apsurd. Sindikalna aktivnost je ljudsko pravo za koje se mora boriti, a neaktivnost je isto pravo za koje se čovjek **ne mora boriti**.

Čak i u našem Zakonu o suzbijanju diskriminacije navodi se **članstvo u Sindikatu** kao nešto zbog čega se ne smije diskriminirati ljude. Svojevremeno je pisalo: „i nečlanstvo u Sindikatu“ pa je zakonodavac shvatio da se pasivna pozicija, koja predstavlja osobni izbor pojedinca, u odnosu na neku društveno-poželjnu aktivnost ne može diskriminirati.

Nisam ja diskriminiran zato jer mi ne daju loviti ribu dok se ne učlanim u ribolovno društvo. Ako **želim ribariti** moram imati dozvolu iako su rijeka ili potok javno dobro i pripadaju svima. Međutim, netko o njima, o ribnom fondu brine i ja to moram cijiniti i platiti. Vrijedi i za sve drugo, lovačke aktivnosti, stručne komore gdje je obavezno članstvo i tako dalje i tako dalje.

Kada toga ne bi bilo onda bi sva ta dobra upala u „**tragediju javnog dobra**“ (teorijska literatura, vidi Olsen). **Ako javno dobro nitko ne održava, a svi ga iskorištavaju, ono propada.** Tako je i sa sindikalnim organiziranjem koje godinama ovisi o milodarima dobrohotnih i neovisno o svojim rezultatima sindikati gube članstvo.

Uostalom, koliko bi **poreza** država skupila kada bi plaćanje poreza bilo dobrovoljno?

Pozivanje na ustavno načelo o jednakosti

Sve odredbe Ustava na koje ste se pozvali toliko su načelne da bi se na svaku uvjerljivije moglo pozvati i suprotno mišljenje pa ste pozivanjem na iste te odredbe mogli donijeti i pravičnu odluku. Na primjer, pozivanjem na jednakost.

Nije sporno da se na prvi pogled pričinja kako se odredbama Zakona o radu koje ste ukinuli, uvodi nejednakost jer članovi mogu ostvariti neke povoljnosti koje nečlanovi ne mogu. Ali istina o nekom problemu je uvijek cjelina, mora sagledavati sve aspekte i razloge, i ne možete stati na prvoj iteraciji, a pogotovo to ne bi smio Ustavni sud.

Ne! Gospodine predsjedniče! Zakon o radu nije uveo nejednakost već je ispravio dugogodišnju nejednakost (a kojoj je kumovao Ustavni sud sličnom pristranom i nekompetentnom odlukom, kada je bila riječ o doprinosu solidarnosti 2004. godine), jer oni koji nešto daju za zajedničko dobro, trebali su razmjerno tome nešto i dobiti, recimo neki stimulans ili povrat dijela članarine. U suprotnom proizlazi da je zauzimanje za opće interese društveno nepoželjna aktivnost.

Naravno, to nije čak niti za vaš Ustavni sud, osim kada se radi o sindikatima, tj. kada se radi o jačanju organiziranog rada u odnosu na kapital.

Ustavni sud je sada ozakonio pravu diskriminaciju. To nitko ozbiljan i upućen u svijetu ne smatra problemom diskriminacije, osim na katedri radnog prava Pravnog fakulteta u Zagrebu i njegove depandanse u radnopravnim pitanjima – našeg Ustavnog suda.

Uzurpacija demokratskih ovlaštenja izvršne i zakonodavne vlasti

Ekstenzivnim tumačenjem teksta Ustava Ustavni sud je uzurpirao ovlaštenja koja u demokratskom društvu ne može i ne smije imati. Naime, sud je ovom odlukom, jer nije utemeljena u tekstu Ustava, **poništio volju izvršne i zakonodavne vlasti** da na konkretnom pitanju uloge sindikata i kolektivnog pregovaranja u razvoju hrvatskog društva, **a na temelju europskih smjernica i politika**, oblikuje društvene, ekonomske i političke odnose u zemlji. Nije prvi puta.

U ovom slučaju ponovno je preuzeo ovlaštenja koja može imati samo demokratski izabrana vlast i sebe uspostavio kao parapolitičko tijelo, bez demokratskog legitimiteta, ali i legaliteta za vidljivo pristrana tumačenja ustavnog teksta. U Ustavnom sudu ne sjedi **niti jedna osoba koja je izabrana na demokratskim izborima** da bi imali pravo oblikovati viziju Hrvatske drugačiju od onih snaga koje su pobijedile na izborima.

Ustavni sud je ovime **suprotstavio hrvatsko društvo i politiku pozitivnim europskim trendovima** na planu jačanja kolektivnog pregovaranja, jačanja njegovih subjekata, jačanja borbe protiv siromaštva, smanjivanju nejednakosti i povećanja minimalne plaće. Jeste li upoznati s time što je predsjednik Vlade u ime Hrvatske države prije dvije godine potpisao u Portu sa svim drugim predsjednicima država i Vlada. Kako će se i tko će realizirati europski cilj o 80% pokrivenosti radnika kolektivnim ugovorom u Republici Hrvatskoj? Za to su potrebni sindikati, kompetentni sindikati, koji brojnim članstvom mogu jamčiti društvenu stabilnost.

Kakvo društvo to vi kao zapravo političko tijelo nudite Hrvatskoj ovakvim odlukama. Nama su ideal skandinavska društva, a vama? Nema funkcionalne demokracije bez ozbiljnih i profesionalnih institucija, što uključuje i organizacije radnika.

Je li vašim sucima uopće poznato da se kompromitirani neoliberalni društveni eksperiment (koji je po svemu sudeći njihovo nadahnuće) u Europskoj uniji vraća na principe socijalno-tržišnog gospodarstva, u kojem su sindikati neizbježni činitelj? Žele li oni to zaustaviti vrijeme i spriječiti trendove? Ostaviti Hrvatsku i društveno, a ne samo ekonomski zaostalom zemljom.

Konzekvenca vaše Odluke je pretvaranje sindikata u amaterske udruge kojima jedini alati ostaju štrajkovi i ulica. To je francuska situacija u kojoj su štrajkovi masovni i česti, a sindikalna gustoća izuzetno niska. Za razliku od susjedne Belgije u kojoj je sindikalna organiziranost izuzetno velika. Jedini uzrok razlike: zakonska rješenja u Belgiji koja pogoduju i potiču sindikalno članstvo.

Iz Vaše odluke proizlazi (a možda se radi i o skrivenoj pretpostavci) da je sindikalni napor nekoristan i neučinkovit, jer materijalni prihodi radnika ne ovise baš ni u jednom dijelu o sindikalnoj aktivnosti, već samo o individualnom radu radnika. Ako je doista tako treba nas izbaciti iz Ustava, jer smo nekorisni pa i zatvoriti jer varamo ljude. Ako je tako, onda je Odluka Ustavnog suda ispravna, ako nije tako, ona je onda krajnje štetna za razvoj hrvatskog društva i njegove demokracije.

Je li Vaša Odluka u korist nečlanova

Ne treba biti jako pametan da bi se shvatilo kako vaša odluka nije donesena u korist **nečlanova** Sindikata. Jeste samo na prvi pogled za one koji ne mogu vidjeti dalje od nosa. Ali posljedice takvih odluka bit će daljnje slabljenje sindikata, i gubitak članstva, jer će mnogi rezonirati, kao i do sada, zašto bih nešto plaćao, ako to mogu dobiti besplatno. Rezultat će biti da će i nečlanovi i članovi ostati bez snažnih organizacija koje se mogu izboriti za njihova prava.

Stoga je odluka Ustavnog suda **protivna svim radnicima** i utoliko protuustavna jer potkopava položaj sindikata kao ustavne kategorije, čija je ustavna briga ostvarenje socijalne pravde, kohezije i borba protiv siromaštava, a uslijed čega ustavne odredbe o socijalnim interesima i pravima te kolektivnom pregovaranju kao njihovom izvoru ostaju mrtvo slovo na papiru.

Nekoliko ranijih sličica o neprincipijelnom djelovanju Ustavnog suda

Ovo nije jedina odluka koja pokazuje da je Ustavni sud institucija zaspala u anakronom duhu vremena, onom duhu koji je svagdje u naprednom svijetu na izdisaju.

Ustavni sud je ekspresno brzo reagirao u ovom slučaju, ali je svojevremeno izazvao sindikalne demonstracije pred svojim vratima uslijed dugotrajnog odgađanja odluke o smanjenju plaća radnika u javnim službama.

Nadalje, Ustavni sud svojevremeno je zaustavio razvoj hrvatskih sveučilišta, a time i hrvatskog društva, jedinstvenim tumačenjem autonomije sveučilišta, koje nema nigdje u svijetu, čime je spriječio njihovu modernizaciju te zamrznuo stanje punih dvadeset godina, a sve u korist partikularnih privilegiranih krugova na sveučilištu.

Njegov politički karakter, s nedemokratskim konzekvencama, ispoljio se u svim pokušajima da se u Hrvatskoj organizira barem jedan narodni referendum, unatoč skupljenim potpisima u režiji sindikata.

Također je neobično promptno reagirao povodom odluke Etičkog povjerenstva Filozofskog fakulteta u slučaju Čović, čime je pokazao kako neformalni utjecaji, imaju prioritet nad istinskim interesima građana ove zemlje.

Ovo su tek neki primjeri, kako su osobna poznanstva, veze, neformalni utjecaji i klanovi u našoj maloj zemlji, počesto modus operandi Ustavnog suda, na štetu dugoročnog i demokratskog razvoja Hrvatske.

Zaključno

U Odluci se nalaze **neistinite informacije** kojima Ustavni sud argumentira svoja stajališta, što govori ili o nepostojanju elementarnih saznanja o predmetu, ili pak o manipulaciji hrvatskom politikom, javnošću i društvom. Ili oboje.

Vašom odlukom ste izokrenuli društvene vrijednosti, ono što treba poticati vi diskreditirate. **Antisindikalni sentiment** ne daju se sakriti, a to je nedopustivo za bilo koji sud, a pogotovo ustavni.

Takva neodgovornost prema društvu i zajednici rezultira opasnom samovoljom. Ustavni sud je *de facto* institucija **bez demokratskog nadzora**.

Vrijeme je da sve političke snage u zemlji, i pozicija i opozicija, shvate o čemu se tu radi i pronađu zajednički jezik na **transformaciji Ustavnog suda**.

Nužno je promijeniti način izbora njegovih sudaca, uspostaviti učinkovite mehanizme demokratskog nadzora, omogućiti reviziju pogrešnih odluka ili obvezati sud na javni dijalog sa subjektima kojih se to tiče, kao i uvođenje sudačke odgovornosti za ovakav fijasko kao što je ova Odluka, kojom se provodi nasilje nad društvom, istinom i razumom, zaogrnuo u pravne obloge.

Ceterum censeo, Ustavni sud treba transformirati ili ukinuti. Predsjedniče, očekujem da predložite u ime samog Ustavnog suda promjene ovog tipa u parlamentu, jer će i Vama biti lakše. Vi, baš kao i ja, znate da su ove promjene imperativ, radi razvoja hrvatskog društva. Hrvatska se smanjuje, ljudi se iseljavaju, ali ne samo zbog siromaštva, već zbog ogromnog nepovjerenja u institucije države.

Bez obzira tko je oblikovao ovakvo nesretno (eufemizam) mišljenje i tko je bio sudac izvjestitelj, Vi ste taj koji, kao predsjednik, nosite teret objektivne odgovornosti, i bez obzira jeste li pročitali Odluku ili niste, polazim od pretpostavke na početku pisma da kao pravoljubiva i pravdoljubiva osoba ne biste digli ruku za takvu odluku da ste ju analizirali. Ne samo zato što je ona kriva, netočna, društveno štetna već još i više zato što je ispod razine pravne i logičke argumentacije, i time diskreditira ovaj sud. Pa i Vas osobno. Depresivno je živjeti u zemlji onima koji shvate da njena najviša pravosudna institucija ne djeluje na najvišoj razini odgovornosti.

I zato Vas tražim da pokrenete postupak revizije donesene Odluke. Nemoguće je da nemate mehanizme kojima ispravljate vlastite pogreške. Osim ako ste bezgrešni. Očito je da niste.

U Zagrebu, 18.6.2023. godine

Vilim **Ribić**, savjetnik Sindikata znanosti